

Dr hab. inż. Katarzyna SZWEDZIAK, PROF. PO
Mgr inż. Agnieszka ZAGOLA
Katedra Inżynierii Biosystemów
Wydział Inżynierii Produkcji i Logistyki
Politechnika Opolska

PRODUKCJA MLEKA NA OPOLSZCZYŹNIE W ŚWIETLE MECHANIZMU „KWOTOWANIE PRODUKCJI MLEKA” REALIZOWANEGO W RAMACH WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ®

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, zgodnie z prawodawstwem unijnym oraz na podstawie krajowych aktów prawnych, producenci mleka zostali zobligowani sprostać wysokim wymaganiom w zakresie pozyskiwania mleka i dobrostanu zwierząt. Celem artykułu jest prezentacja zmian, jakie zarejestrowano w zakresie produkcji mleka na Opolszczyźnie w okresie 2004-2012 r.

Słowa kluczowe: kwotowanie produkcji mleka, krajowa kwota mleczna, podmiot skupujący, dostawca (hurtowy, bezpośredni), rok referencyjny.

WPROWADZENIE

Zgodnie z prawodawstwem unijnym oraz na podstawie krajowych aktów prawnych Agencja Rynku Rolnego administruje na rynku mleka mechanizmem „Kwotowanie produkcji mleka”. Działanie to, przyczynia się do zachowania równowagi pomiędzy popytem a podażą na rynku tegoż surowca, a tym samym zapewnia producentom zbyt na wyprodukowane mleko. Polska zajmuje szóstą pozycję pod względem wielkości skupu mleka w UE. W sektorze mleczarskim w Polsce stale postępuje koncentracja produkcji i przetwórstwa mleka.[1] Zmienia się także struktura rozdysponowania mleka. Rośnie sprzedaż mleka do przetwórstwa, a maleje sprzedaż bezpośrednia i zużycie w gospodarstwach na pasze i samozaopatrzenie. Jednocześnie rośnie udział mleka wprowadzanego do obrotu w całkowitej produkcji mleka [2].

PRODUKCJA MLEKA NA OPOLSZCZYŹNIE

Województwo opolskie położone jest w południowo-zachodniej części Polski i graniczy z Czechami oraz czterema województwami: dolnośląskim, wielkopolskim, łódzkim i śląskim. Zajmuje 9,4 tys. km² (3% powierzchni kraju) i jest zamieszkałe przez prawie milion osób, (co stanowi 2,7% ludności kraju).

Przeważająca część województwa opolskiego leży na Nizinie Śląskiej. Dominuje tu krajobraz równinny, występują szerokie doliny rzeczne (Odry i Nysy Kłodzkiej).

Województwo opolskie ma charakter w dużym stopniu rolniczy. Rozwojowi rolnictwa sprzyjają dobre warunki klimatyczne i glebowe. Grunty rolne zajmują około 62% powierzchni województwa, dzięki temu produkcja mleka może być utrzymana na wysokim poziomie.

Okres 9 lat podlegający limitowaniu produkcji odznaczył się na Opolszczyźnie radykalnymi zmianami w strukturze

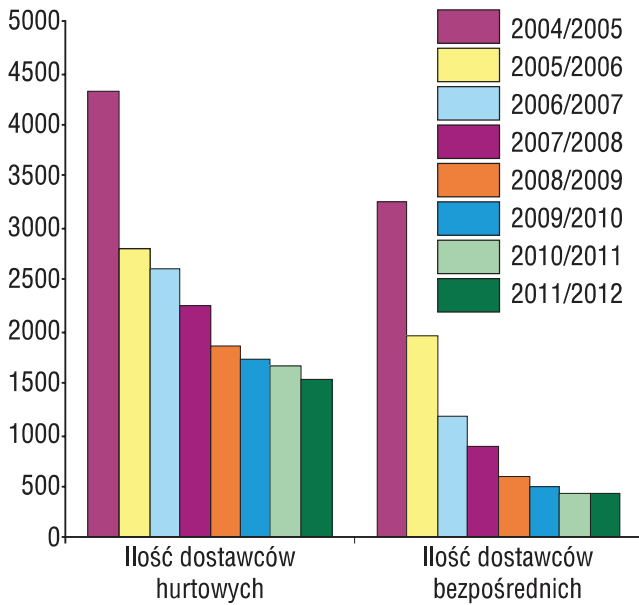
gospodarstw produkujących mleko. Słabsze, nie dostosowane gospodarstwa upadły.

W oparciu o roczną ilość dostarczonego mleka podmiotem skupującym w tzw. roku referencyjnym tj 2002/2003 – rolnikom przyznane zostały kwoty hurtowe. Natomiast ci, którzy prowadzili sprzedaż poza mleczarnią otrzymali limity na sprzedaż bezpośrednią mleka w oparciu o ilość posiadanych krów dojnych lub udokumentowanej sprzedaży. W efekcie rozpatrzenia wniosków o przyznanie kwoty mlecznej w województwie opolskim w pierwszym roku kwotowym zarejestrowanych zostało 4300 dostawców hurtowych posiadających w sumie kwotę 196 mln kg oraz 3400 dostawców bezpośrednich z łączną kwotą 20 mln kg. Obecnie pozostało tylko 1447 producentów sprzedających mleko do mleczarni i 351 sprzedających je poza mleczarnią [3].

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej producenci mleka byli zobligowani sprostać wysokim wymaganiom dotyczącym standardów pozyskiwania mleka i dobrostanu zwierząt. Do zmniejszenia liczby gospodarstw produkujących mleko przyczynił się również fakt, że nie wszyscy byli w stanie je spełnić. Ponadto w 2007 roku zostały wprowadzone w Polsce rekompensaty za rezygnację z posiadanych przez producentów indywidualnych ilości referencyjnych, co przyczyniło się do dalszej koncentracji produkcji mleka. Mniejsi producenci rezygnowali, dzięki czemu producenci rozwijający się mogli zagospodarować uwolnione przez nich limity.

Pomimo spadku liczby dostawców zarówno hurtowych jak i bezpośrednich na Opolszczyźnie od momentu akcesji Polski do Unii Europejskiej, odnotowany został stały wzrost ilości skupowanego mleka jak i wzrost posiadanego limitu przez dostawców hurtowych. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi gospodarstw mlecznych była z pewnością możliwość korzystania z rezerwy krajowej kwoty mlecznej. Do 2012 r. OT ARR w Opolu wydał ponad 3,5 tys. pozytywnych decyzji na łączną kwotę prawie 52,0 mln kg mleka. Obecnie w posiadaniu dostawców hurtowych i bezpośrednich na poziomie województwa jest kwota ponad 230 mln kg.

Agencja Rynku Rolnego w ramach administrowanych mechanizmów prowadzi również działania wspierające

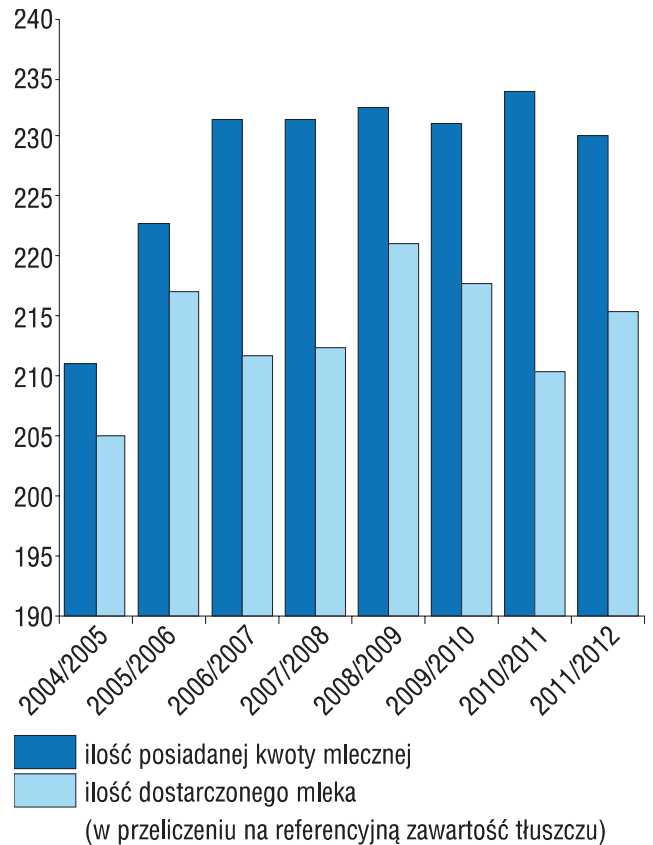
Rys. 1. Liczba dostawców hurtowych i bezpośrednich w woj. Opolskim.

Źródło: Opracowanie własne

rynek mleka i przetworów mlecznych. Są one realizowane między innymi poprzez program „Dostarczanie nadwyżek żywności dla najuboższej ludności Unii Europejskiej”, czyli rozdysponowywanie np. masła, serów topionych, podpuszczkowych, mleka UHT lub odtuszczonego mleka w proszku. Bardzo ważnym programem mającym wpływ na stosowanie prawidłowych praktyk żywieniowych, a co za tym idzie również tendencji konsumenckich ma administrowany przez ARR program popularnie nazywany „Szklanką mleka”. Ponadto w 2010 r. w ramach środków wsparcia dla producentów mleka, ARR rozdysponowała przyznane Polsce przez Komisję Europejską 20,2 mln euro. W województwie opolskim wsparcie uzyskało 1,2 tys. gospodarstw na łączną kwotę ok. 1 mln zł. Mechanizmy wspierające sektor mleczarstwa wpływają na konsumpcję mleka i przetworów mlecznych w Polsce. Potrzeby konsumentów zaś kształtują wielkość produkcji [4].

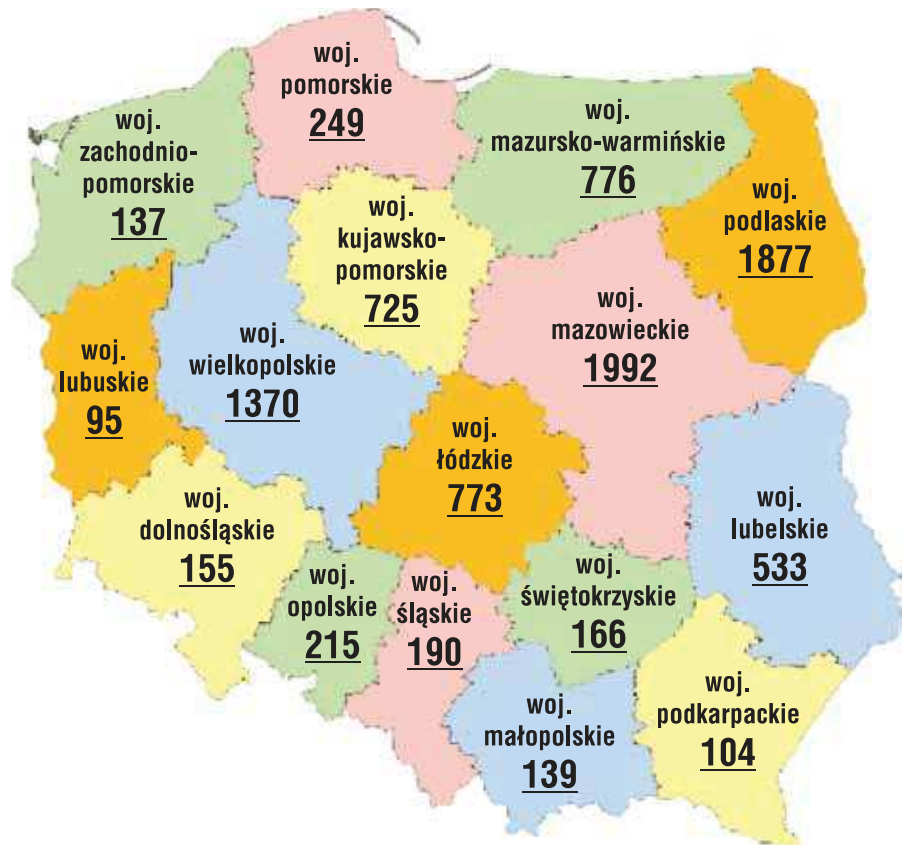
PODSUMOWANIE

Zebrane dane pochodzące z jednostki administrującej mechanizmem kwotowania produkcji mleka wyraźnie wskazują, że na terenie województwa opolskiego obserwuje się dynamiczne zmiany zachodzące w gospodarstwach produkujących mleko. Liczba dostawców hurtowych zmniejszyła się w ciągu 9 lat niemal trzykrotnie, a dostawców bezpośrednich aż siedmiokrotnie. Mimo widocznego spadku liczby gospodarstw wprowadzających mleko na

Rys. 2. Wielkość kwot mlecznych dostawców hurtowych w porównaniu z ilością skupionego mleka w latach 2003-2012 w woj. Opolskim (mln kg).

Źródło: Opracowanie własne

Rys. 3. Skup mleka na terenie Polski w latach 2011/2012 (w mln kg).

Źródło: Opracowanie własne

rynek, na Opolszczyźnie wzrosła kwota mleczna zarówno w skali globalnej jak i w pojedynczych gospodarstwach. W pierwszym roku kwotowania na jedno gospodarstwo w województwie opolskim przypadało ok. 46 tys. kg limitu, a obecnie około 155 tys. kg. Jest to ponad dwukrotnie więcej niż średnia w kraju. Opolszczyzna może się również pochwalić wzrastającą wydajnością mleczną krów. Od lat w czołówce województw, gdzie hodowcy osiągają wyniki przewyższające średnią krajową dla wydajności kg mleka i jego składników plasuje się Opolszczyzna, między innymi wśród województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego czy wielkopolskiego.

Zarówno w kraju jak i na Opolszczyźnie, tendencja zmian dotycząca liczby gospodarstw utrzymujących bydło mleczne w towarowej produkcji mleka w małych gospodarstwach na rzecz gospodarstw rozwijających się w tej dziedzinie, utrzymuje się nadal, choć jest już mniej dynamiczna niż w latach ubiegłych.

LITERATURA

- [1] Kwotowanie Produkcji Mleka. 2012. ARR, Warszawa.
- [2] Rynek mleka. Stan i perspektywy. 2007. IERiGŻ-Państwowy Instytut Badawczy, ARR, MRiRW, Warszawa, październik nr 33.
- [3] Ocena i Hodowla Bydła Mlecznego. 2013. Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Warszawa.
- [4] Dane źródłowe pochodzą z jednostki administrującej mechanizmem WPR „Kwotowanie produkcji mleka” – Agencja Rynku Rolnego.

MILK PRODUCTION IN THE OPOLE REGION MECHANISM IN THE LIGHT “QUOTE OF MILK PRODUCTION” IMPLEMENTED IN THE COMMON AGRICULTURAL POLICY

SUMMARY

After joining Poland to the European Union, in concert with the union legislation and on the basis of domestic legal documents, producers of the milk were obligated to fill high requirements in the scope of recruiting the milk and welfare of animals.

This article presents the changes in the scope of the production of milk on opolskie province in 2004-2012.

Key words: milk quotas, national milk quotas, buyer, provider, reference year.